

28.12.2023

IISALMEN KAUPUNGIN YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMAN SEURANTARAPORTTI

Sisällys

1. Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman seurantaraportti.....	2
2. Toimialojen katsaus yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumiseksi.....	3
2.1 Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	3
2.2. Tekninen toimiala.....	6
2.3. Kansainvälisyyspalvelut.....	7
2.4. Työllisyyspalvelut	8
2.5. Yhdenvertaisuus työyhteisössä Iisalmen kaupungilla	8
3. Asukkaille toteutetun seurantakyselyn yhteenveto	9
4. Neuvostoille toteutetun kyselyn yhteenveto	14
5. Yhteenveto.....	15

1. Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman seurantaraportti

Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuuden edistämistyötä ohjaa yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2021-2025. Suunnitelma löytyy kokonaisuudessaan kaupungin verkkosivuilta toimintaohjeiden alta sekä oheisen linkin kautta [täältä](#), suunnitelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa 26.11.2020.

Suunnitelman toteutumista Iisalmen kaupungissa seurataan toteuttamalla kaupungin verkkosivuilla kysely kaikille kuntalaisille sekä erikseen neuvostoille suunnattu kysely vuonna 2023 ja 2025.

Iisalmen kaupunki pyrkii takaamaan asukkailleen yhdenvertaiset mahdollisuudet siten, että kaikki saavat palveluita ja elävät ilman pelkoa syrjinnästä.

Iisalmen kaupungin tavoitteet ovat

1. syrjinnän ehkäisy, tunnistaminen ja syrjintään puuttuminen.
2. yhdenvertaisuuskeinojen arviointi ja tavoitteiden asettaminen.
3. vähemmistöjen ja väestöryhmien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen päätöksenteossa.

2. Toimialojen katsaus yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumiseksi

2.1 Sivistys- ja hyvinvointitoimiala

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen kokopäiväpedagogiikkaan kuuluvat kehotunnekasvatus, katsomuskasvatus, kiusaamisen ehkäisy ja kulttuurisen moninaisuuden huomioiminen. Kaikki päivän tilanteet ovat kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä.

Varhaiskasvatuksessa on käytössä vuosittain tarkistettavat toimipaikkakohtaiset kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmat sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat, joissa on mukana lasten kanssa tehty osio.

Perusopetus

Perusopetuksessa inklusio toteutuu käytännössä. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus käydä omaa lähikouluun riippumatta siitä, onko hänellä oppimisvaikeuksia tai jokin vamma tai sairaus. Lähikoulu toimii siten koko ikäluokan kouluna. Oppilaita ei luokitella ominaisuuksien tai taipumusten mukaan, vaan heitä kohdellaan tasaveroisesti. Vaikeimmin kehitysvammaiset on keskitetty Edvin Laineen kouluun, koska siellä on asianmukaiset tilat, joissa voidaan huomioida heidän erityistarpeensa parhaiten. Kyseiset oppilaat toimivat yhdessä muiden opetusryhmien kanssa. Perusopetukseen valmistava opetus toteutetaan myös inklusiivisesti eli maahanmuuttajaoppilaita ei erotella omaan ryhmäänsä.

Uusissa koulurakennuksissa on huomioitu esteettömyys. Osa koulujen wc-tiloista on ns. unisex- vessoja eikä sukupuolen mukaan jaettuja.

Osa ala- ja yläkoulun sekä kaikki lukion liikuntatunnit toteutetaan ryhmissä, joita ei ole muodostettu sukupuolen perusteella.

Perusopetuksessa on käytössä vuosittain tarkistettavat toimipaikkakohtaiset kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmat sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat.

Lukio

Iisalmen lyseossa on pyritty lisäämään yhdenvertaisuutta ja moniarvoisuutta sateenkaarivälkkien avulla. Yksinäisyyden torjumiseksi pidetään pelivälkkiä ja teemapäiviä. Yhdenvertaisuudesta tiedotetaan monin eri tavoin. Teema on vahvasti esillä joka kolmas vuosi, kun koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma päivitetään.

Henkilökunta toimii esimerkillisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Opetus ja muu toiminta toteutetaan sukupuolineutraalisti. Kaikki liikuntaryhmät ovat sekaryhmiä. Opiskelijoita kannustetaan valitsemaan oppiaineita oman kiinnostuksen ja taipumusten mukaan, sukupuolesta riippumatta. Heille esitellään monipuolisesti eri opiskelu- ja työaloja ja kannustetaan hakemaan myös omalle sukupuolelle epätyypillisille aloille.

Kulttuuri

Kulttuuripalveluissa on mahdollistettu lasten ja nuorten tasa-arvoista kulttuuriosallistumista uusimalla kulttuurikasvatusohjelmat sekä perusopetukseen että varhaiskasvatukseen. Prosenttiperiaatteen käyttö uudisrakentamisessa on lisännyt julkista taidetta kaupungissa. Avustuksilla on tuettu järjestöjä, jotka osaltaan tarjoavat monipuolista kulttuurisisältöä eri väestöryhmille. Avustuksia saavien järjestöjen on kunnioitettava yhdenvertaisuutta toiminnassaan ja noudatettava siten kaupungin arvoja. Kulttuuripalvelut on tarjonnut maksuttomia ja edullisia kulttuuritapahtumia kuntalaisille ja pyrkinyt tiedottamaan niistä eri kanavissa. Kulttuuripalveluissa on myös otettu käyttöön osallistuvaa budjetointia, jonka avulla kaupunkilaiset pääsevät vaikuttamaan kulttuuripalveluiden sisältöön. Kulttuurikeskuksen tiloissa on tehty esteettömyyskatselmuksia ja niihin liittyviä parannuksia.

Kirjasto

Kirjaston tilat ja palvelut ovat olleet maksutta ja avoimesti kaupunkilaisten, yhdistysten ja muiden toimijoiden käytössä. Kirjasto on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa on pidetty eri kohderyhmille suunnattuja tapahtumia runsaasti. Omatoimitilan käyttöönotto ja kehittäminen on laajentanut asiakkaiden mahdollisuutta asioida kirjastossa heille sopivimpana ajankohtana ja siten parantanut kirjaston saavutettavuutta. Lukemisesteisille on kirjaston kautta käytössä mm. Celian aineistot. Monikielinen kirjasto palvelee maahanmuuttajia. Kotipalvelu mahdollistaa lukemisharrastuksen niille, jotka eivät pääse käymään kirjastoon, esim. ikäihmiset. Lapsille ja nuorille tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia tutustua kirjallisuuteen ja kulttuuriin mm. tapahtumien kautta, kuten lukukoiratoiminta ja Ipanalisalmi-viikot.

Liikunta- ja nuorisopalvelut

Liikunta- ja nuorisopalvelut ovat suunnattu tasapuolisesti kaikille ja monet erityisryhmät ja vähemmistöryhmät otetaan huomioon palveluissa. Säännöllistä ohjattuja sisä- ja vesiliikuntaryhmiä aikuisväestölle, ikäihmisille ja erityisryhmille järjestetään noin 50 ryhmää viikossa. Erilaisten hankkeiden kuten Iisalmen Harrastamisen mallin (55 ryhmää/vko) kautta tavoitetaan myös lapsia ja nuoria, joilla ei ole harrastusta tai tarvitsevat erityistä tukea muun muassa pienempien ryhmäkokojen, avustajien tai kuljetusten kautta. Vuosittainen järjestettävään Twist-kesätyötoimintaan otetaan myös tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria.

Palvelut ja olosuhteet luodaan yhdenvertaisiksi ja mahdollisimman matalan kynnyksen toiminnaksi. Liikuntatilojen- ja alueiden palvelumaksut pyritään pitämään kohtuuhintaisina, sekä Iisalmen kaupungista löytyy useita maksuttomia omatoimisia liikuntamahdollisuuksia kuten maksuttomat perhevuorot liikuntahallilla, lähiliikuntapaikat ja ulkokuntosalit ympäri kaupunkia. Nuorisotilatoiminta on maksutonta.

Yhteistyö ei toimijoiden kuten kolmannen sektorin kautta on keskeistä. Sivistys- ja hyvinvointitoimialan avustuksia myönnetään eri liikunta- ja nuorisojärjestöille, vammais-,

sosiaali- ja terveysjärjestöille sekä yleishyödyllisille yhdistyksille. Avustuksia myönnettäessä huomioidaan muun muassa avustettavan toiminnan yhdenvertaisuus ja kaupungin strategiset tavoitteet.

Uusi uimahalli Saukko mahdollistaa esteettömän osallistumisen palveluihin.

Erityissaunaostoilla turvataan yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet eri käyttäjäryhmille.

Yhdenvertaisuudesta on haluttu viestiä muun muassa julistamalla vuonna 2023

valmistuneeseen Saukko Uimahalliin uimahallirauha, jotta jokaisella on tilaa liikkua omana itsenään ja oman kehon tarpeisiin vastaten.

Liikunta- ja nuorisopalveluista tiedotetaan selkokielisesti ja saavutettavasti eri viestintäkanavissa.

2.2. Tekninen toimiala

Tekninen toimiala on pyrkinyt toiminnallaan täyttämään tavoitteen, jotta liikenneväylät, kadut, torit ja katuaukiot sekä puistot ja oleskeluun tarkoitettut ulkotilat olisivat hyvän kaupunkikuvan ja viihtyisyyden vaatimusten mukaisia. Myös kevyen liikenteen väylät on pidetty liikkumiselle esteettöminä ja turvallisina.

Tekninen toimiala on järjestänyt esteettömyyskartoituksen v. 2020, jonka perusteella on tehty korjaavia toimenpiteitä ja on pyritty vaikuttamaan myös kiinteistönomistajiin. Seuraava kartoitus ja esteettömyyssuunnitelma laaditaan v. 2024. Lisäksi kaupunkiin on laadittu kävelyn ja pyöräilyn edistämissuunnitelma, jossa on määritelty ydinkeskustan erikoistason esteettömyysalueet.

Lapset ja nuoret huomioidaan vuorovaikutustilanteissa ja annetaan kaikille ikäryhmille mahdollisuus vaikuttaa elinympäristön suunnitteluun. Konkreettisina toimina ovat lausuntopyynnöt nuorisoneuvostolta, kaavojen osalta niiden esittely neuvostolle ja yhteistyö koulujen kanssa alueita suunniteltaessa.

Ikääntyneiden asumisen osalta tehtiin Iisalmi - ikääntyneiden asuinalue Ylä-Savossa

hanke, jossa selvitettiin esteettömyys asuinkerrostaloissa, esteettömyys kaupunkiympäristössä, suunniteltiin ikääntyneille yhteisöllistä asumista Vetrean kortteliin ja Kankaan alueelle sekä selvitettiin kaavoitusta varten keskustan palveluverkon saavutettavuutta ikääntyneiden näkökulmasta.

Iisalmen yleiskaavassa suunnittelu lähti siitä, että palvelut olisivat mahdollisimman hyvin saavutettavissa kaikille ikäryhmille ja että uudet asuinalueet suunnitellaan siten, että ne ovat olevien palveluiden äärellä. Viherympäristöt ovat kaikille asukkaille tasapuolisesti saavutettavissa ja kaupunkiympäristö olisi siten mahdollisimman yhdenvertainen Iisalmen asukkaille.

Toimitilojen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon eri käyttäjäryhmien tarpeet, esimerkiksi Kulttuurikeskuksen hankesuunnitteluvaiheessa on kuultu laajasti eri käyttäjäryhmien edustajia. Rakennuskannan ylläpidossa keskeisessä roolissa ovat esteettömyyskartoitukset, joita on tehty toimialan strategisten tavoitteiden mukaisesti vähintään kolmelle julkiselle rakennukselle vuosittain. Esteettömyyskartoitusten kautta löydetään kehittämiskohteita, joita parannetaan korjaus- ja kunnossapitotöiden yhteydessä.

2.3. Kansainvälisyyspalvelut

Ylä-Savon alueelle on tullut paljon maahanmuuttajia mm. Ukrainasta, heistä suurin osa on saanut kotikunnan Iisalimesta. Kiintiöpakolaisia otetaan vastaan 20-25/ vuosi ja heidän lisäksi työperäisiä maahanmuuttajia on saapunut useista eri maista, osa heistä toimii yrittäjinä. Työllisyyden kuntakokeilussa on lisätty Koto- asiantuntijoiden resursseja asiakaspalveluun. Iisalmen kaupungilla työskentelee tai on työkoikeilussa maahan muuttaneita useilla eri työaloilla. Kaikissa palveluissa on syrjinnän ja rasismien nollatoleranssi.

Osalla Ylä-Savon alueen kunnista on yhteinen tulkkausasioiden sopimus. Iisalmen kaupunki tuottaa Ylä-Savo alueella maahanmuuttoneuvontaa ja pakolaisten palveluohjausta. Näillä kunnilla on yhteinen kotouttamisohjelma.

Asiakkaita palvelee heidän omalla kotikielellään, tulkkauspalveluiden avulla. Kansainvälisyyspalvelut ovat opastaneet muita Iisalmen kaupungin työaloja tulkkauspalveluiden käyttöön. Osallisuutta tuetaan niin, että vuonna 2024 perustetaan Kansainvälisten asioiden yhteistyöryhmä, joka toimii kansainvälisyyspalveluiden ja maahanmuuttoneuvonnan kanssa yhteistyössä. Työryhmään saa ilmoittautua/ kutsutaan alueellamme asuvia maahan muuttaneita eri kieli- ja kansallisuusryhmistä. Ryhmässä kootaan asioita, jotka viedään maahanmuuttotyön neuvottelukuntaan.

2.4. Työllisyyspalvelut

Työttömien osallisuuden ja aktivoinnin lisäämistä on vaikea mitata, mutta sitä on pyritty tukemaan mm. Mieliteko- hankkeen kanssa sekä erilaisin hankkein. Työllisyyspalvelut kehittyvät ja kehittävät toimintamalleja koko ajan. TE24 tuo muutoksia ja palvelumallien kehittämistarpeita. Työttömät ja erityisryhmät on huomioitu mm. liikunta- ja kulttuuripalveluiden lippuhinnoittelussa, tulossa Kaiku- kortti.

2.5. Yhdenvertaisuus työyhteisössä Iisalmen kaupungilla

Yhdenvertaisuutta työyhteisössä on pyritty edistämään koko palvelussuhteen kaaren ajalta. Kaikki vakituiset virat ja tehtävät julkaistaan avoimesti haettaviksi. Iisalmen kaupungilla on ollut vuodesta 2021 saakka käytössä myös anonyymirekrytoinnin mahdollisuus. Perehdytykseen on otettu käyttöön sähköinen perehdytysjärjestelmä Intro, jonka avulla voidaan taata kaikille yhdenvertainen yleisperehdytys. Perehdytysten toteutumista seurataan keskitetysti henkilöstöpalveluissa. Työyhteisön toimintaa ohjaa kaikille yhteiset periaatteet ja ohjeet, jotka on koottu Intran henkilöstöoppaaseen koko henkilöstön saataville. Ikääntyneiden työntekijöiden työkyvystä ja työnteon jatkamisen edellytyksistä huolehditaan aktiivisesti. Asiasta keskustellaan muun muassa kehityskeskusteluiden yhteydessä.

3. Asukkaille toteutetun seurantakyselyn yhteenveto

Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman seurantakysely toteutettiin vuonna 2023. Kysely oli avoinna Webpropol-kyselynä verkossa sekä paperisena versiona kaupungintalolla, uimahallilla ja kulttuurikeskuksella 24.10 – 12.11.2023. Vastauksia asukkaille suunnattuun kyselyyn tuli yhteensä 114.

Tulokset:

1. Iisalmen kaupungin tiedotuksen selkokieliyys ja saavutettavuus koettiin toteutuvan

Erinomaisesti tai hyvin 59 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 17 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 24 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti vastanneiden täydennys vastaukseen: 60 % heistä ei löytänyt etsimäänsä tietoa verkkosivuilta ja 40 % kokivat, ettei tekstit olleet selkokieliiset.

2. Iisalmen kaupungin palveluiden saavutettavuus toteutuu

Erinomaisesti tai hyvin 59 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 23 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 18 % vastaajista

Pyydettyä täydennystä vastaukseen esille nousi useita kertoja terveydenhuoltoon ja sen osa-alueisiin liittyvä saavutettavuus.

Yksittäisiä vastauksia varhaiskasvatukseen, koulujen terveyteen, lomakkeiden saavutettavuuteen, palvelun laatuun ja nuorten syrjäytymiseen liittyen.

3. Yksinäisyyden ehkäisy toteutuu Iisalmessa

Erinomaisesti tai hyvin 11 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 54 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 35 % vastaajista

4. Yhdenvertaisuudesta tiedottaminen toteutuu Iisalmessa

Erinomaisesti tai hyvin 26 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 49 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 25 % vastaajista

5. Arvio siitä, kuinka usein sinua on kohdeltu kunnioittavasti, arvostavasti ja tasa-arvoisesti viimeisen vuoden aikana

Yleensä tai jatkuvasti 36 %

Viikoittain tai useammin 33 %

En osaa sanoa 9 %

Kuukausittain tai lähes kuukausittain 10 %

Vain satunnaisesti 12 %

6. Kokemus syrjinnästä tai epätasa-arvoisesta kohtelusta jossakin paikassa tai tilanteessa viimeisen vuoden aikana

Ei kokemusta 72 %

Kyllä 28 %

Tarkennus kyllä vastauksiin, mitkä ominaisuutesi luulet olleen syynä siihen, että olet kokenut syrjintää tai epätasa-arvoista kohtelua	Vastaajat (n)
Ikä	14
Kansalaisuus tai etninen tausta	2
Kieli	1
Mieliopide	6
Uskonto tai vakaumus	1
Terveystila	9
Perhesuhteet	2
Varallisuus	2
Vammaisuus	3
Poliittinen- tai ammattiyhdistystoiminta	3
Sukupuoli	10
Seksuaalinen suuntautuminen	1
Muu syy	6

Missä olet kokenut syrjintää tai epätasa-arvoista kohtelua	Vastaajat (n)
Kadulla tai muilla julkisilla paikoilla	14
Liikuntapaikoilla, kuten liikuntaryhmissä tai uimahallissa	4
Ala- tai yläkoulussa	2
Varhaiskasvatuksessa	2
Työpaikkaa tai työharjoittelupaikkaa kaupungilta hakiessa	2
Työllisyyspalveluissa	1
Palvelupisteillä	3
Asioidessa kaupungin henkilöstön kanssa	8
Sosiaalisessa mediassa	5
Jossakin muualla	9
Vastaukset julkisessa liikenteessä, nuorisotiloissa, kirjastossa, museossa, lukiossa eivät saaneet yhtään vastausta	0

7. Kokemus kuinka syrjinnän ja rasismien nollatoleranssi toteutuu Iisalmen kaupungin palveluissa

Toteutuu erinomaisesti tai hyvin 41 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 46 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 13 % vastaajista

8. Kooste sekä poimintoja avoimista vastauksista kysymykseen ”Mitä haluaisit sanoa yhdenvertaisuudesta?”

Myönteisinä asioina avoimista vastauksista nousivat seuraavat. Iisalmi koettiin hyväksi ja turvalliseksi sekä kaupungin koettiin edistävän yhdenvertaisuuden toteutumista hyvin. Mahdollisuuksia ulkoiluun sekä sisäkuuntoiluun kiiteltiin. Asiakaspalvelun ja kunnioituksen kehuttiin parantuneen Iisalmessa yleisesti.

Vastaavasti huolta herätti keskustan ja haja-asutusalueiden asukkaiden palvelut ja niiden eriarvoisuus. Palvelut ja tiedottaminen eivät saisi olla tarjolla vain digiversioina. Palkkatasaarvoon kiinnitettävä huomioita, jotta samasta työstä maksettaisiin sama korvaus.

Vähemmistöryhmät kokevat eriarvoisuutta työhaussa. Esteettömyyden ketju katkeaa monissa asiointi- ja harrastuspaikoissa. Ikäsyryntä nousi avoimissa vastauksissa sekä nuorten, että iäkkäiden osalta. Väestön keskuudessa on yhä rasismia, ennakkoluuloja ja syrjintää. Useissa vastauksissa otettiin kantaa terveydenhuollon yhdenvertaisuuteen tai palveluihin.

Kehitysideoina avoimissa vastauksissa nousivat seuraavat asiat. Kaupungin henkilöstölle tulisi järjestää koulutusta rasismista ja seksuaalivähemmistöistä sekä selkokieliisyydestä.

Viestinnässä tulisi korostaa yhdenvertaisuutta. Viestinnän selkokieliisyys on tärkeää mm. tapahtumat, lomakkeet ja Wilma-viestit. Yhdistysten avustusten suhteen koettiin, etteivät ne jakaudu tasavertaisesti.

Yhdenvertaisuussuunnitelmaa tulisi toteuttaa käytännössä, pelkkä suunnitelma ei takaa mitään konkretiaa. Tämän kyselyn tuloksia toivottiin käsiteltävän myös luottamushenkilöiden keskuudessa.

4. Neuvostoille toteutetun kyselyn yhteenveto

Iisalmen kaupungin vammais-, ikäihmisten- ja nuorisoneuvostoille suunnattu kysely oli avoinna Webropolissa 3.11.-19.11.2023. Vastauksia tuli määräaikaan mennessä 16.

1. Kokemus yhteistyön sujumisesta Iisalmen kaupungin kanssa

Toteutuu erinomaisesti tai hyvin 81 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 13 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 6 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti vastanneiden täydennys vastaukseen: yhteistyö on kankeaa

2. Neuvostojen varhainen kuuleminen päätöksenteossa

Toteutuu erinomaisesti tai hyvin 50 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 25 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 25 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti vastanneiden täydennys vastaukseen: Lähinnä kaavoitus huomioi, rakentamisessa esitetään jo päätetyt tai valmiit ratkaisut. Tieto kokouksista tulee myöhään. Kuullaan näennäisesti.

3. Neuvostoille pyritään luomaan riittävä toimintaedellytykset, kokemus tämän toteutumisesta.

Toteutuu erinomaisesti tai hyvin 73 % vastaajista

Ei osaa sanoa / ei kokemusta 20 % vastaajista

Huonosti tai erittäin huonosti kokeneiden osuus oli 7 % vastaajista

4. Kooste kysymykseen avoimet vastaukset kysymykseen miten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa voitaisiin lisälmissä edistää

- Yhteisiä tapahtumia eri ikäisille
- Järjestöjen välinen yhteistyö
- Arvostettaisiin eri ikäryhmiä
- Esteettömyys paremmaksi, niin julkisissa kuin yksityisissä tiloissa ja kaupoissa
- Yhteyden pitämistä ja tiedottamista jo suunnitteluvaiheessa
- Kuulemistilaisuuksia vammaisryhmille ja yhdenvertaisuuskokokoontumisia
- Asenteet suvaitsevaisemmiksi
- Kaikkea ei digipalveluiksi eikä kaikkea tiedottamista digialustoille
- Kiusaamiseen puututtava paremmin
- Ikäihmisten huomioiminen paremmin päätöksenteossa ja päätösten vaikutusten arviointia laajemmin.
- Aito kohtaaminen ja kuuleminen
- Myönteisellä suhtautumisella ja asenteella erilaisuuteen

5. Yhteenveto

Vähemmistöt joutuvat helpommin syrjinnän kohteeksi kuin keskimääräinen kansalainen. Syrjintä on usein tiedostamatonta ja se on yhteiskunnan rakenteissa ja vakiintuneissa asenteissa. Kyselyn tulosten perustella yleisissä asenteissa on vielä tehtävää, jotta jokainen voisi asua ja elää ilman pelkoa ja kokemusta syrjinnästä. Yhtä avointa vastausta mukaillen: kaikki lähtee yksilötasolta ja toisen kunnioittamisesta, siihen voi vaikuttaa jokainen iisalmelainen asukas sekä kaupungin henkilöstö. Pienet arkiset teot tarvitsevat rinnalleen myös laajempia suunnitelmia ja konkreettisia toimenpiteitä. Jokainen voi kohtaamisissaan vaikuttaa siihen, kuinka arvostavasti ja kunnioittavasti kohtaamme toisen.

Iisalmen kaupungin tulee jatkaa työtään, jotta asukkaille voidaan taata yhdenvertaiset mahdollisuudet palveluihin sekä turvalliseen ja hyvinvoivaan elämään. Raportin vastauksissa nousee tärkeitä huomioita Iisalmen kaupungin kaikille toimialoille sekä vastaukset tulisi saattaa luottamushenkilöiden tietoon.